

Inkivääri/Zingiber officinale

Kurkuman ja kardemumman sukuun kuuluva inkivääri oli suosittu kasvi keskiajalla; sitä arvostettiin makeutensa vuoksi erityisesti säilöttynä. Se oli myös kallista: 1300-luvulla puoli kiloa inkivääriä maksoi saman verran kuin kokonainen lammas.

USKONNOLLINEN RENENSSANSSI

Inkivääri oli tuttu kreikkalaisille ja roomalaisille. Pohjois-Intiassa siitä käytettiin nimeä **srngaveram**, sarvekas juuri, ja Rooman valtakunnassa **zingiber**. Roomalaiset toivat sen Itä-Intiasta ja myivät sitä eri puolille Koillis-Eurooppaa. Välimeren asukkaat pitivät sen pahkuraisesta juurimukuloista ja käyttivät niitä ruokien mausteena pesemisen, keittämisen, kuorimisen ja hienontamisen jälkeen, jotta niiden kirpeä maku ja tuoksu tulivat esiin. Noina aikoina sokeri ei juuri ollut, ja hunajasiirapissa säilötyt inkiväärijuuret olivat ylellisyyttä.

Rooman valtakunnan sorruttua ryhmyiset inkiväärijuuret jäivät Intian maaperään ja inkiväärinviljelijät köyhtyivät entisestään. Muutoksen toivat uusi aikakausi ja uusi uskonto: islam. 600-luvulle asti Aasiassa ja Etelä-Euroopassa oli kolme valtauskontoa: hindulaisuus, buddhalaisuus ja kristinusko. Kun profeetta Muhammed kuoli vuonna 632, ja hänen appensa Abu Bakr nousi kalifiksi ja Omar seuraavaksi kalifiksi¹, islam alkoi vahvistaa asemiaan. 1300-luvun lopulla se oli levinnyt Lähi-Itään, Espanjaan, Balkanille, Keski-Aasiaan, Intian niemimaalle, Itä- Intiaan ja Pohjois-Afrikkaan.

Uuden valtakunnan perustaminen tietää harvoin hyvää maille, jotka joutuvat miehittäjien alamaisiksi. Toisaalta sillä on tavallisesti hyödyllinen sivuvaikutus: kauppareittien turvallisuuden parantuminen. Damaskoksessa ja myöhemmin Bagdadissa pääkaupunkiaan pitänyt islamilainen valtakunta valvoi idän ja lännen välisten perinteisten kauppareittien avaamista uudelleen. 1500-luvun Afrikan karttoja katsoessa voi todeta, että suurin osa itärannikosta nykyisestä Eritreasta Somaliaan, Keniaan, Tansaniaan ja Malawiin kuului muslimeille. Rannikolla olivat Gedin, Kilwan ja Sofalan satamat, joiden kautta vietiin norsunluuta, suolaa ja Zimbabwen kuparia ja kultaa Kiinaan ja Intiaan sekä vastakkaiseen suuntaan keramiikkaa, helmiä ja kaurikotiloiden kuoria. Lähes kolmannes Pohjois-Afrikasta Marokon ja Timbukun välillä oli muslimien vallassa. Intiasta Iranin, Irakin, Jordanian ja Egyptin kautta tuodut silkkihansikkaat, keramiikka ja mausteet myytiin Jennessä, Gaossa ja Timbukstussa - joka oli muslimioppineiden keskus ja kukoistava kauppapaikka.

---

¹<https://fi.wikipedia.org/wiki/Kalifi>

LEMMENLÄÄKE

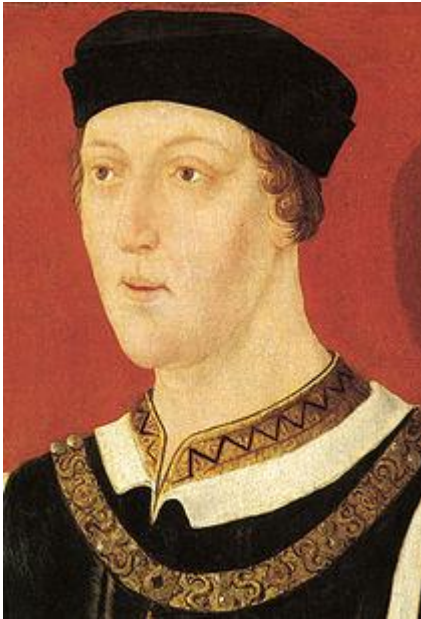
Tuohon aikaan dromedaarit, jotka olivat osoittautuneet ylivoimaisiksi esteeksi arabisotajoukkojen vallatessa uusia alueita, valittivat kovaäänisesti joutuessaan kantamaan inkivääriä ja muuta arvotavaraa, kun kolapähkinöitä ja norsunluuta. Karavaaneilla oli mukanaan toisenlaisiakin "hyödykkeitä", nimittäin afrikkalaisia orjia, matkalla Pohjois-Afrikan rannikolle, josta tavarat kuljetettiin meritse Eurooppaan. Inkiväärin arvo kasvoi sitä mukaa kuin se siirtyi kädestä toiseen. Hinnasta huolimatta arabikauppiat tekivät siitä keittotaidon ja lääketieteen kannalta tärkeän aineen.

Inkiväärillä oli muitakin hintaa nostavia ominaisuuksia. Myyjät nimittäin levittivät idästä saapuneita huhuja, että inkivääri oli tehokas lemmenlääke ja sopi sisäiseen ja ulkoiseen käyttöön. Vielä 1800-luvulla uskottiin, että jos mies hieroi käsiinsä pehmeää, jauhettua inkivääriä, hän varmasti onnistui valloitusyrityksessään. Englannin kuningas Henrik VI ehdotti proosallisempaa käyttöä: hän kehotti Lontoon kaupunginjohtajaa lisäämään inkivääriä jokaiseen kulkutauteja torjuvaan lääkkeeseen.

Myöhempi hallitsija, kuningatar Elisabet I², mahdollisesti keksi lasten suosikkimakeisen, inkiväärimiehen - huvittaakseen hoviväkeään.

---

² https://fi.wikipedia.org/wiki/Elisabet_I

Kuva 1 Hendrik VI

ALKUPERÄALUE	Itä-Intia
TYYPPI	bambumainen kasvi, jolla on syötävät juurimukulat
KORKEUS:	1 metri
⊗	RAVINTOKASVI
⊗	LÄÄKEKASVI
⊗	muu hyötykasvi
⊗	kauppakasvi
<p>Nenä, nenä, hassu nenä punainen, mistä sait tuon hassun nenän punaisen? Muskotista ja inkivääristä, kanelista ja neilikasta. FRANCIS BEAUMONT, THE KNIGHT OF THE BURNING PESTLE, 1607</p>	

Kuva 2 Liikettä niveliin. Lämmittävä inkivääri, joolaa oli pistäväntuokuiset kukat, pani vauhtia maustekauppaan. Inkivääriolut oli suosittua Yhdysvaltojen kieltolain aikana, koska sitä pidettiin uskallettuna.

VANHAT LÄÄKKEET

Inkivääri oli yksi neljän tärkeän, ennen ajanlaskumme alkua kehitetyn lääkeaineen olennaisista ainesosista. **Mithridatum** oli rohto, joka sisälsi noin 50 ainetta ja jonka uskottiin tehoavan sairauteen kuin sairauteen. **Theriaca**, Mithridatumin muunnos, sisälsi yli 100 ainetta, monet niistä erittäin vastenmieleisiä. **Philoniumissa** oli muun muassa saframia, pyretrumia, valkopippuria ja hunajaa. **Dioscordiumiin** sekoitettiin inkivääriä, kanelia, kassiaa, tädykettä, oopiumi, suolaheinän siemeniä, katkeroa ja hunajaa.